

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מאיר קפלן שליט"א

סנהדרין פא. - בענין גונב את הקסוה, וקנאים פוגעים בו

נקודות שנידונו בשיעור זה:

- במשנה מבואר שהגונב את ה"קסוה", קנאים פוגעים בו. יש לעיין, למה הזכירו את ה"קסוה" יותר משאר כל כלי השרת?
- האם איסור גניבת כלי שרת נמנה לאחד מתרי"ג מצוות או לא - ולמה?
- ברמב"ן כתב דהברייתא בסנהדרין פג., שמונה והולך כל חייבי מיתות בידי שמים, אינו מזכיר אלה שנאמר בהם קנאים פוגעים בו כיון שיש בהם עונש גם בידי אדם. וצ"ע, דברייתא הזכיר כהן ששימש בטומאה, אף שמבואר במשנה דאחיו הכהנים פוצעין את מוחו!
- בגמרא סוטה לה. דנו למה נענשו האנשים שהסתכלו בארון הקודש כשחזר מארץ פלישתים. וצ"ע, למה לא אמרו בפשיטות, שנענשו מפני שעברו על "ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו", וכמבואר ביומא נד.?
- בגמרא מבואר שאין קנאים פוגעים בעבריין אלא בשעת מעשה החטא. ויש לעיין, אם כן האיך התירו לפרחי כהונה להוציא מי ששימש בטומאה מהעזרה ולפצוע את מוחו בגזירין - הא בשעה שהם הורגים אותו כבר פסק ממעשה החטא!
- ההורג את מי שבוועל ארמית, ולא נתכוון לדין של קנאים פוגעים בו - האם הוא נענש על כך?
- הבא במחתרת, ובא אחד להורגו, ונהפך הבא במחתרת והרגו - האם הוא נענש על כך?

1. משנה סנהדרין פא.: וז"ל, "הגונב את הקסוה, והמקלל בקוסם, והבוועל ארמית - קנאין פוגעין בו. כהן ששימש בטומאה - אין אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפציעין את מוחו בגזירין."

וגמרא שם, וז"ל, "מאי קסוה? אמר רב יהודה כלי שרת, וכן הוא אומר (במדבר ד') ואת קשות הנסך. והיכא רמיזא (במדבר ד') ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו."

ורש"י ד"ה קנאין פוגעין בו, וז"ל, "בני אדם כשרין המתקנאין קנאתו של מקום פוגעין בו בשעה שרואין את המעשה, אבל לאחר מיכן אין מיתתו מסורה לבית דין, והלכה למשה מסיני הוא."

2. רמב"ם הלכות סנהדרין פרק י"ט הלכה ב', וז"ל, "כל מחוייבין מיתה בידי שמים שהן בלא תעשה ויש בהן מעשה שלוקין עליהן שמונה עשר, ואלו הן.... כהן טמא ששימש."

3. רמב"ם הלכות ביאת מקדש פרק ד' הלכה א' - ב', וז"ל, "א טמא שעבד במקדש חילל עבודתו וחייב מיתה בידי שמים על עבודתו אע"פ שלא שהה שם, שנאמר וינזרו מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי, ה"ז אזהרה לעובד בטומאה, ולהלן הוא אומר ומתו בו כי יחללוהו, מה חילול האמור [שם] חייב מיתה בידי שמים אף כאן מיתה בידי שמים, וכל לאו שחייבין עליו מיתה בידי שמים לוקין עליו.
ב אע"פ שאם עבד בטומאה אינו חייב בבית דין אלא מלקות, אחיו הכהנים לא היו מביאין אותו לבית דין אלא מוציאין אותו לחוץ ופוצעין את מוחו ואין ממחין עליהן בכך."

4. **רמב"ם הלכות סנהדרין פרק י"ח הלכה ו'**, וז"ל, "הגונב כלי שרת מן המקדש והמקלל בקוסם והבועל ארמית אין בית דין נזקקין להן, אלא הקנאין פוגעין בהן וכל שהורגן זכה, וכן כהן ששמש בטומאה לא היו אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה היו מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגזירין."

5. **במדבר פרק ד' פסוקים יט - כ**, וז"ל, "יִיט וְזֹאת עָשׂוּ לָהֶם וְחָיו וְלֹא יָמְתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים אֲהַרֵן וּבְנָיו יָבֹאוּ וְשָׂמוּ אוֹתָם אִישׁ אֵישׁ עַל עֶבְדָּתוֹ וְאֶל מִשְׁאוֹ: כ וְלֹא יָבֹאוּ לְרֹאוֹת כְּבֹלַע אֶת הַקֹּדֶשׁ וּמְתוּ."

6. **גמרא סנהדרין פב.**, וז"ל, "בעא מיניה רב אחא בר הונא מרב ששת כהן ששימש בטומאה חייב מיתה בידי שמים או אין חייב מיתה בידי שמים? אמר ליה תניתנה, כהן ששימש בטומאה אין אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פירחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ופוצעין את מוחו בגזירין, ואי סלקא דעתך מחייב בידי שמים לישבקה דליקטול בידי שמים. אלא מאי אינו חייב? מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן ניקום וניקטול ליה? ולא? והתנן מי שלקה ושנה בית דין מכניסין אותו לכיפה, רחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה! האמר רבי ירמיה אמר ריש לקיש במלקות של כריתות עסקינן, דגברא בר קטלא הוא. והא גונב הקסוה! האמר רב יהודה בכלי שרת עסקינן, ורמיזא (במדבר ד') לא יבאו לראות כבלע את הקדש ומתו."

7. **מנחת חינוך, תחילת ספר במדבר**, וז"ל,

הרב המחבר "דלחשבוננו", היינו להנמשכים אחר הר"מ כהרב המחבר, אין בסדר הזה מצווה להמנות, אבל לבעל הלכות גדולות יש. ונראה דלהר"מ עובר ג"כ בלאו דלא תגנובו, כי זה גם כן בכלל לא תגנובו, דמה לי הדיוט או גבוה, אך העונש דקנאים פוגעין בו הלכה למשה מסיני, וגם החיוב מיתה בידי שמים כמבואר בר"מ הוא הלכה למשה מסיני. אך לבעל הלכות גדולות כיון דמחולקים בעונשים אין נכלל, או אפשר שעובר בשני לאוין."

"לחשבוננו אין בה מצווה וכו'. כוונתו דלבעל הלכות גדולות לאוין קניו יש מצווה, היינו לא תעשה דהגונב את הקסוה, היינו כלי שרת, והלאו הוא ולא יבואו לראות כבלע את הקודש [סוף פרשת במדבר], עיין סנהדרין פ"א ע"ב דפסוק זה רמז לגונב כלי שרת, והדין הוא דקנאים פוגעין בו, כן הוא במשנה שם ובר"מ פח"י מסנהדרין ה"ו. אך הר"מ בספר המצוות שלו בשורש השלישי השיג עליו ואינו מכניס זה במנין, עייש ברמב"ן ובמגילת אסתר, על כן כתב

8. **רמב"ם ספר המצוות, שורש השלישי**, וז"ל, "וכבר טעה גם כן זולתנו בשרש הזה ומנה בעבור שהצר לו היכולת ולא יבאו לראות כבלע את הקדש (ס"פ במדבר), ומנה לא יעבוד עוד (בהעלותך ח) בלויים, ואלו גם כן אינן נוהגות לדורות כי אם במדבר. ואף על פי שאמרו (סנה' פא ב) רמז לגונב את הקסוה לא יבואו לראות, יש די ספוק באמרו "רמז" ושפשטיה דקרא אינו כן, ואינו גם כן מכלל מחוייבי מיתה בידי שמים כמו שהתבאר בתוספתא (זבחים ספ"ב וכריתות פ"א ה"ב) ובסנהדרין (פג א). ואני נפלא מזה שמנה אלו הלאוין למה לא מנה אמרו במן (בשלח טז) איש אל יותר ממנו עד בקר, ואמרו יתעלה (דברים ב) אל תצר את מואב ואל תתגר בס מלחמה, וכן האזהרה שבאה בבני עמון (שם) אל תצורם ואל תתגר בס, וכן ימנה גם כן בכלל מצוות עשה אמרו (חוקת כא) עשה לך שרף ושים אותו על נס, ואמרו (בשלח טז) קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן, כמו שמנה תרומת המכס (מטות לא) וחונכת המזבח, וכן ימנה היו נכונים לשלשת ימים."

ובהשגות הרמב"ן שם, וז"ל, "וכיון שעלו דברי רב ששת בתיובתא עמדה ההלכה כמו שאמרנו דליכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה, ושהגונב את הקסוה חייב מיתה הוא בידי שמים שאם לא היה חייב מיתה בידי שמים לא היה מיתתו בידי הקנאין."

9. **אבי עזרי הלכות סנהדרין פרק י"ח הלכה ג'** - מופיע להלן בסוף הרשימה.

10. שמואל א' פרק ו' פסוקים י"ב - כ', וז"ל, "יב וישרנה הפרות בדרך על דרך בית שמש במסלה אחת הלכו הלך ונעו ולא סרו זמין ושמואל וסרגי פלשתים הלכים אחריהם עד גבול בית שמש.

יג ובית שמש קצרים קציר חטים בעמק וישאו את עיניהם ויראו את הארון וישמחו לראות.

יד והעגלה באה אל שדה יהושע בית השמשי ותעמד שם ושם אבן גדולה ויבקעו את עצי העגלה ואת הפרות העלו עלה ליקוק.

טו והלויים הורידו את ארון יקוק ואת הארגז אשר אתו אשר בו כלי זהב וישמו אל האבן הגדולה ואנשי בית שמש העלו עלות ויזבחו זבחים ביום ההוא ליקוק.

יט ויבא אנשי בית שמש כי ראו בארון יקוק ויבאו ויבאו זבחים ביום ההוא ליקוק ויתאבלו העם כי הנה יקוק בעם מכה גדולה.

כ ויאמרו אנשי בית שמש מי יוכל לעמד לפני יקוק האלקים הקדוש הנה ואל מי יעלה מעלינו.

11. גמרא סוטה לה., וז"ל, "ויבא אנשי בית שמש כי ראו בארון, משום דראו ויד (א-לקים)? רבי אבהו ורבי אלעזר, חד אמר קוצרין ומשתחויים היו, וחד אמר מילי נמי אמור, מאן אמריך (להא) דאימריית ומאן אתא עלך דאיפייסת."

ורש"י שם, וז"ל, "קוצרין ומשתחויים היו. לא בטלו ממלאכתן לכבודו, והאי ראו לשון בזיון כמו אל תראוני שאני שחרחורת (שיר השירים א)."

12. גמרא יומא נד., וז"ל, "אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללן להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה, ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה. מתיב רב חסדא (במדבר ד) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש, ואמר רב יהודה אמר רב בשעת הכנסת כלים לנרתק שלהם! אמר רב נחמן משל לכלה, כל זמן שהיא בבית אביה צנועה מבעלה, כיון שבאתה לבית חמיה אינה צנועה מבעלה. מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וכו'! אמר ליה נתגרשה קא אמרת, נתגרשה חזרו לחיבתה הראשונה."

13. משנה למלך הלכות רוצח פרק א' הלכה ט"ו, וז"ל,

אמרינן נהפך זמרי והרגו לפנחס אינו נהרג אבל רודף אחר חבירו או אחר הערוה, דאיכא מצוה להצילו וכמ"ש רבינו, אם הרג רודף למציל נהרג עליו. וכן יש לדקדק מדברי רי"ו ז"ל במישרים נל"א ח"ב שכתב ואם הבעל נהפך והרגו לקנאי אפילו בשעת מעשה אינו נהרג כי רודף היה הקנאי כי אינו מצוה להרגו אלא ברשות בעלמא ע"כ, הרי שתלה הדבר לפי שאינו מצוה להורגו ודוק. ורוצח בשגגה דינו כדן בועל ארמית שהרי רשות היא ביד גואל הדם ולא מצוה ודוק."

"נסתפקתי ברוצח בשגגה שיש רשות לגואל הדם להורגו אם נתאמץ הרוצח והרג לגואל הדם אם נהרג עליו. ומסתברא דאינו נהרג עליו וסמך לדברי זמרי דאמרינן [סנהדרין פ"ב.] נהפך זמרי והרג לפנחס אין נהרג עליו, ועדיין אין בידי ראייה מכרחת לזה.

וכן נסתפקתי ברודף אחר חבירו להורגו וכן רודף אחר הערוה שניתן להצילו בנפשו אם נתאמץ הרודף והרג את המציל אם נהרג עליו. ונראה דבאלו נהרג עליו, דדוקא גבי זמרי דליכא מצוה גבי פנחס אלא רשות

14. דברי יחזקאל סי' כ"ג אות ב' - ג', וז"ל

אמנם הדבר מצוה להודיע נחיה הרמיה (שם) חז"ל ואם נהפך זמרי וברגו לפנחס אפי"ש שלא פירש אין זמרי נהרג עליו מי"ט דפנחס רודף הוא שברי אין מזה להורגו אלא רשות בעלמא הוא שברי אין מורין לו וכשם שניתן רשות לפנחס להרגו לזמרי כך ניתנה רשות לזמרי להזיל עצמו בנפשו של פנחס עכ"ל וכ"כ רי"ז (נתיב ל"א ח"ב) כרי מצוה דטיק דינו של קגאין פונטין אינו אלא רשות ולא מזה ולפי"ז קמה ראייתו של כחרי"ה מדברי הגרע"א דשי"ך קב"מ אפילו ברשות.

[ב] והנה אף שצטיק ראייתו מהא דאם בא לימנך אין מורין לו יש לפקפק קצת דיש לומר דקגאין פונטין צו הוא מזה ואפי"כ אין בבי"ד מורין לו משום דכך נהנה ההלכה דליכא מזה אלא למקנא מעצמו ולא צבא לימנך כמו שפירש"י, ואפשר

דאם ברנו אח"כ חייב עליו דכין דלא החיד הכחוב אלא נחלא זה כרי הוא בכלל ראייה ודמי לאחד שמשך בקשה לתומו וברגו לנפול דבודאי גולה על ידו כיון דלא ברנו בחורה קגאין וכ"כ ככל כל שבה לימנך אינו בכלל קגאין כיון דאינו מקנא מעצמו וכן משמע מלשון כרי"ז במושרים (נתיב ל"א ח"ב) הבעל ארמיה קגאין פונטין צו ואם ברנו קנאי ולא בא לימנך פטור עכ"ל, ומש"כ כרי"ז נחיה דפנחס בא לימנך כוי ומשה רבינו עשה להוראה שעה בשביל שחטור המגפה מישראל ע"ש, לא חוקקי לפי"ז דאיך הותר ראייה זמרי שלא בחורה קגאין משום דגם בשביל הוראה שעה הותר ראייה וככה"ל דרכב על הסום בשעה והכחובו לבי"ד וסקלוהו משום מיגדר מלחא כדאיחא צינמות (דף ז') ע"ש אצל למקנא מעצמו אפשר דאיכא חיוב להרגו.

איברא דמדברי הרמב"ם בפי"ב (שם) חז"ל ובעל ארמיה שיבעול צה עכ"ל בפרהסיא בעשרה מישראל או יותר וכשעת מעשה וכו' ואם ישאל לנו הקנאי אם יפגע צו לא לא ואלויו הוא בשעה מעשה אין מורין לו ואם פשע ידו וברגו אין עליו עונש עכ"ל ומשמע דדינא דקגאין הוא אפילו בשאינו מקנא מעצמו דליכא אחאי פטור כשפשע ידו וברגו אחר שבה לימנך, אמנם נראה דמי"ט הרמב"ם ואם פשע ידו וברגו מוסב אלמעלה למקנא מעצמו וכ"כ קצת מסוף דבריו שם ושיעור דבריו הוא דאפי"כ דאם בא לימנך אין בבי"ד מורין לו מי"ט אם פשע ידו ומקנא מעצמו אין עליו עונש ולאפוקי מהא דאיחא צירושלמי עלה דמתניתין (שם) דקגאין פונטין שלא בלאו חכמים וע"ש בפי"מ.

15. **רמב"ם הלכות גניבה פ"ט הלכה ז, וז"ל**, "הבא במחתרת, בין ביום בין בלילה, אין לו דמים אלא אם הרגו בעל הבית או שאר האדם פטורין, ורשות יש לכל להרגו בין בחול בין בשבת בכל מיתה שיכולין להמיתו, שנאמר (שמות כ"ב א') אין לו דמים."

והלכות רוצח פרק א' הלכה ו', וז"ל, "אבל הרודף אחר חבירו להרגו אפילו היה הרודף קטן הרי כל ישראל מצווין להציל הנרדף מיד הרודף ואפילו בנפשו של רודף."

16. אפיקי ים חלק ב' סי' מ', וז"ל,

ורפי"ז יצא לנו דין הרש. דהמלי"ם זיל בפי"א
מה' רוצח חקר בהורג בשגגה דמוה
לגוה"ד להרגו. אם נתאמץ הרוצח והרג לגוה"ד.

דהגמ' אמרה הטעם בזמרי שאינו נהרג על פנחס, שהרי רודף הוא, וגם ד' הש"ס צ"ע, כיון דהלל"מ, דבעל ארמיה קנאין פיגעין בו, איך נקרא פנחס רודף, ואולי משום דדוקא בעושה לקנא קנאר ד', רשאי להורגו בשעת מעשה, אבל לא מטעם אחר, והבוחן לבות הוא יודע אם לעקל או לעקלקלות, וע"כ הכתוב מעיד על פנחס, בקנאו את קנאתי וגו', אבל זמרי אינו מחויב להאמינו בזה, ולגבי' ה"י נחשב כרודף, ויותר טוב לומר, מפני שעד עתה לא נודע כלום מהלכה זו, כמבואר בש"ס שם, וע"כ אם הרגו זמרי אינו נהרג עלי', אבל לפי"ז אין ללמוד מזה לעלמא, וצ"ע ובידור, ובאתי רק לעורר.

אם נהרג עלי', וכי דמסתברא דאינו נהרג, וסמך לזה מגמ' (סנהדרין דפ"ב). נהפך זמרי והרג לפנחס, אינו נהרג עלי', אכן ברודף אחר חבירו להרגו, או אחר הערוה, ונתאמץ הרודף והרג למצילי, פשיטא ל"י דנהרג עלי', ושעמא הוא דדוקא גבי זמרי, דליכא מצוה גבי פנחס אלא רשות, ע"כ אם נהפך זמרי והרג לפנחס אינו נהרג עלי', משא"כ ברודף, דאיכא מצוה להצילו, אם הרג רודף למצילי נהרג עלי' יעו"ש, וא"כ למ"ש, יהי חלוק בהאי דינא בין מחתרת לרודף, דבמחתרת דאינו אלא רשות, אם הרג הגנב למצילי, אינו נהרג עלי', כמו בגוה"ד ובעל ארמיה, אבל רודף שהוא מצוה להציל, אם הרגו למצילי נהרג עלי', אבל בעיקר ד' המלי"ם צ"ע ל"י, ולא אבין בעניי.

9. אבי עזרי הלכות סנהדרין פרק י"ח הלכה ג'

ג) בהדין הגונב כלי שרת מן המקדש, שקנאין פוגעין אותו, ובסנהדרין דפ"א ז' איחא בגמרא וביכא רמיחא, ולא יבאו לראות כבלע את הקדש ומחו, וכן הוא שם בדפ"ב ז', והרמב"ם בספר המלוא שרש שלישי כתב שאין ראוי למנות זמנין המלוא, המלוא שאינה נובגת לדורות, ומפני זה השיג על הבה"ג שמנה גם הלאו לא יבאו לראות כבלע את הקדש, והלא זה אינו נובג גדרות, ואע"פ שאמרו בסנהדרין דפ"א שזהו רמז לגונב כלי שרת, אין זה אלא רמז, אבל פשטי דקרא אינו קן, ואינו גם בכלל חייבי מיתה בידי שמים כמו שיבאר בתוספתא ובסנהדרין עכ"ל, אבל הרמב"ן שם מוכיח מהסוגי' דסנהדרין שם שבאמת הוא חייב מיתה בידי שמים, והלאו הוא גם על גונב כלי שרת, ועיין בסוף ספר המלוא שהרמב"ן זמנין הלאוין מנה את הלאו לא יבאו לראות כבלע את הקדש, ולבמחבר יולא שגם ילקה הגונב כלי שרת באם לא הרגו אותו הקנאין, ואין חיוב המיתה ע"י קנאין יפטור ממלקות וכמו שכתב, ומשום שחיוב שתי העונשין הם על עצירה אחת אין צוה הכלל דקל"מ.

והנה הרמב"ן שם כתב שמה שהרמב"ם מוכיח שאין חיוב בידי שמים בגונב כלי שרת מהברייתא בסנהדרין דפ"ג א' שמנה המחוייבי מיתה בידי שמים, ולא מנה שם הגונב כלי שרת, משמע שאין צוה חיוב מיתה בידי שמים, כתב הרמב"ן שהברייתא מנה שם רק אלו שחייבין מיתה בידי שמים לבד, אבל גונב כלי שרת יש צוה חיוב מיתה בידי שמים וגם בידי אדם מה שהקנאין פוגעין אותו עיין שם, ובמגילת אסתר חמה ע"ז הלא הברייתא חשבה גם עמא ששימש בכלל המחוייבי מיתה בידי שמים, ועמא ששימש יש צוה גם מיתה בידי אדם מה שפרחי כהונה פוגעין את מחו, וראיתי בחידושי הר"ן בסנהדרין שם, שמציא את המחלוקת של הרמב"ם והרמב"ן אי בגונב כלי שרת חייב מיתה בידי שמים, ומה שדחה הרמב"ן הרא"י מהברייתא בסנהדרין, וכחז הר"ן והקשה עליו תלמידו הרי דוד ז"ל והא איכא עמא ששימש וגם הוא בידי אדם הוא עיי"ש, ונראה בדעת הרמב"ן, שסובר שאי חיוב מיתה הגונב כלי שרת מהקרא ולא יבא לראות כבלע הקודש ומחו ואף שהפסוק הזה הוא על שלא יראו בשעת סילוק מחנות, מ"מ קאי גם ע"ז על גניבת כלי שרת, ועל גונב כלי שרת יש הלל"מ שקנאין פוגעין בו, ושזה מיתה בידי אדם, החיוב מיתה בידי שמים הנאמר בגונב כלי שרת, הרי זה כמו בעלמא באלו שחייבי מיתה בידי אדם וחייבין גם כרת כמו בשבת וכיו"ל, אין חיוב שבת נקרא מחייבי כריתות, אלא נקרא עצירה שיש צוה מיתה צ"ד, והכרת והמיתה צ"ד קשור אחד עם השני, גם כאן יש עונש על עצירה זו של גונב כלי שרת בידי אדם ויש צוה גם מיתה בידי שמים שהיא קשורה עם חיוב המיתה בידי אדם, וע"כ לא חשבה החוספתא והברייתא בסנהדרין בין אלו שחייבי מיתה בידי שמים, מאחר שחייב מיתה בידי אדם, משא"כ בעמא ששמש במקדש שחיוב המיתה נלמד מגז"ש חילול חילול מתרומה כדאיחא שם בסנהדרין, ואלל תרומה אין דין בידי אדם כלל, והוא רק חיוב מיתה בידי שמים, גם בעמא ששמש הכי הוא הוא רק חיוב מיתה בידי שמים, אלא שהוא דין נפרד מה שיש שמש בעומאה הלל"מ שקנאין פוגעין בו, אבל אין חיוב המיתה תלוי וקשורה עם החיוב בידי אדם, ע"כ ספיר חשבה הברייתא עמא ששמש בין הני שמחוייבי מיתה בידי שמים ודוק היעב כי צ"ה נכון הוא.